

ВСТУП СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ В МОНЕТАРНИЙ СОЮЗ ЄС: ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

ENTRY OF SLOVAK REPUBLIC INTO THE MONETARY UNION OF THE EU: LEGAL ANALYSIS

Кинів Б.Ю.,

здобувач кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права
Ужгородського національного університету

У статті автор здійснив аналіз фінансово-правових аспектів вступу Словаччини в монетарний союз ЄС та проведення монетарної сукцесії. На основі аналізу *de lege lata* автор сформулював висновки і розробив *de lege ferenda* щодо правового регулювання монетарної сфери в Україні з метою проведення монетарної сукцесії та вступу до монетарного союзу ЄС.

Ключові слова: монетарний суверенітет, монетарний союз Європейського Союзу, євро, євროзона.

В статье автор провел анализ финансово-правовых аспектов вступления в монетарный союз ЕС и проведения монетарной сукцессии. На основе анализа *de lege lata* автор сформулировал выводы и разработал *de lege ferenda* относительно правового регулирования монетарной сферы в Украине с целью проведения монетарной сукцессии и вступления в монетарный союз ЕС.

Ключевые слова: монетарный суверенитет, монетарный союз Европейского Союза, евро, еврозона.

In the article the author analyzed the financial and legal aspects of monetary succession, as well as aspects of the organization of the EU monetary union. The analysis *de lege lata*, the author formulated and developed conclusions *de lege ferenda* concerning the legal regulation of monetary sphere in Ukraine to conduct monetary succession and accession to the EU monetary union.

Key words: monetary sovereignty, monetary Union of the European Union, euro, eurozone.

Постановка проблеми. Одним із ключових пільєрів сталого фінансового розвитку країни [1] є ефективне та належне проведення монетарної політики. Саме тому автор окреслює проблему даного дослідження як аналіз правових аспектів вступу Словаччини в монетарний союз Європейського Союзу.

Стан опрацювання. Варто зазначити, що даною проблематикою займалися такі юристи-науковці М. Сідак [2; 6; 7], Г. Тосунян [3], Е. Гайнішова [4] та інші науковці країн Європи, але ними були проаналізовані деякі аспекти євроізації в країнах Європи.

Метою статті є у розрізі зовнішньополітичного напрямку України – інтеграції в ЄС, вирішити такі завдання: дослідити правові засади вступу до монетарного союзу ЄС, монетарної сукцесії¹, виокремити основні аспекти організації монетарного союзу ЄС, сформулювати висновки і розробити *de lege ferenda* щодо вступу України до монетарного союзу ЄС.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до норм Маастрихтського договору, введення єдиної європейської валюти не було б можливим без економічної конвергенції та визначеного соціального рівня в державах-членах ЄС. Тому початком потуг Словачької Республіки вступити до Економічного та монетарного союзу ЄС стало прийняття 16.07.2003 р. Стратегії прийняття грошової одиниці євро, яку підготували Міністерство фінансів

СР та Національний банк Словаччини. У Стратегії було чітко задекларовано рішення, що Словаччина якнайшвидше має ввести євро та провести монетарну сукцесію². При цьому виконавча влада у своєму рішенні сформулювала та закріпила такі кроки: 1) тиск на стандартизацію національних економічно-політичних кроків та реформ; 2) тиск на реалізацію бюджетної політики відповідно до пакту стабільності та росту і фінансові ринки, які з неї випливають; 3) підняття цінової прозорості; 4) збільшення товарообміну; 5) позитиви з безвідкличного фіксування курсу з метою стабільності фінансового ринку та монетарної стабільності; 6) стабільність засад здійснення підприємницької діяльності тощо; 7) участь на підготовці спільної монетарної та курсової політики. У цій площині також варто зазначити, що Словаччина однозначно визначилась зі вступом до монетарного союзу ЄС, що і відповідає нормам Первинного права ЄС. На підставі ст. 4 Акту про підстави приєднання та зміни в договорах, на основі яких був створений ЄС, які є невід'ємною частиною Договору про приєднання до ЄС: «Кожна держава-член від дня приєднання стає учасником Економічного та монетарного союзу як членська держава»³. Відповідно до ст. 122 Договору про ЄС, рішення про проведення монетарної сукцесії приймає Європейська комісія [8], при чому вона тільки констатує, чи дотримується держава-член ЄС критеріїв конвергенції, які

¹ На думку М. Сідака, з якою погоджується автор, монетарна сукцесія – це економічні та правові аспекти щодо заміни із правонаступництвом однієї грошової одиниці іншою.

²Проведення грошової сукцесії було пов'язане з дотриманням критеріїв конвергенції, закріплених у Маастрихтському договорі.

³Ст. 122 Договору про Європейський Союз.

врегульовані ст. 121 Договору про ЄС та Протоколом № 13 про критерії конвергенції⁴.

До критеріїв конвергенції було віднесено [9], відповідно до Протоколу № 13 (який є невід'ємним додатком Маастрихтського договору):

1) критерій рівня державного боргу⁵ – держава-член ЄС утримує рівень сукупного державного боргу, який не перевищує 60% від ВВП;

2) критерій дефіциту державного бюджету – держава-член ЄС утримує рівень дефіциту державного боргу не більше 3%⁶;

3) критерій цінової стабільності⁷ – держава-член ЄС довгостроково утримує цінову стабільність та середній рівень інфляції за останній рік перед проведенням аналізу, яка має бути не більше ніж 1,5% рівня інфляції та цінової стабільності порівняно з максимум трьох країн ЄС, які мають найкращі результати. Проведення замірів рівня інфляції та цінової стабільності здійснюється на порівняльній основі;

4) критерій відсоткової ставки – протягом одного року перед проведенням аналізу Європейською Комісією держава-член (претендент на вступ до єврозони) не перевищить відхилення середньої довгострокової номінальної відсоткової ставки більш ніж 2% порівняно з трьома країнами ЄС, які в сфері цінової стабільності досягли найкращих результатів. Відсоткові ставки аналізуються на основі довгострокових державних облігацій або подібних цінних паперів, при чому здійснюється аналіз відмінностей національних *terminus technicus* у визначених членських країнах;

5) критерій участі в механізмі валютних курсів Європейської монетарної системи – членська держава дотримується нормального коридору, який встановлений механізмом валютних курсів Європейського монетарного союзу без підвищеного ризику протягом останніх двох років перед проведенням аналізу.

Аналізуючи формулювання Протоколу № 13 про критерії конвергенції та ст. 121 Договору про Європейський Союз [8], доходимо висновку, тотожного висновку М. Сідака, що критерії конвергенції врегульовані не чітко, що дає можливість Європейській комісії «широко» тлумачити дотримання встановлених критеріїв (за наявності політичної волі)⁸.

Окрім критеріїв конвергенції, європейське законодавство, на думку К. Марека [10], Е. Гайнішової [11], М. Сідака [12], визначає й інші обов'язкові критерії, які варто виконати та дотримуватись для вступу до Економічного [13] та монетарного союзу ЄС, наприклад: 1) закріплення основної мети діяльності центрального банку; 2) закріплення організаційної структури центрального банку; 3) визначення участі держави під час створення й участі держави в формуванні статутного

капіталу [14] центрального банку [15]; 4) закріплення взаємозв'язку та співпраці національного центрального банку з Європейським центральним банком [16] тощо.

Проаналізувавши правове регулювання основних аспектів вступу в ЕМС ЄС, зауважимо, що на момент вступу до ЄС та до ЕМС ЄС Словаччина досягла певних фінансових показників (у розрізі критеріїв конвергенції): 1) критерій інфляції – рівень інфляції в 2003 р. був 8%, який був надміру великий, але був максимально нерегульований; 2) критерій довгострокових відсоткових ставок – у СР в аналізованому періоді цей критерій був негативний, але відсоткові ставки в країні перманентно знижувались, зокрема, з таких причин: а) зниженням ризикових ставок; б) сталий валютний курс; в) довгострокове пониження рівня інфляції тощо; 3) критерій дефіциту публічних бюджетів – від 2000 р. до 2002 р. рівень інфляції в СР прав до рівня 7,2% ВВП; 4) критерій державного боргу – в 2003 р. становив 44,3% ВВП; 5) критерій обмінного курсу – курс словацької крони в релевантному періоді перебував у дозволеному інтервалі відхилень, а саме до 3%, тобто 2,25%.

Факт вступу СР до ЄС із вищезазначеними показниками підтверджує висновок Д. Белова [17], М. Сідака [2] та Е. Гайнішової [3] про те, що закріплені критерії конвергенції сформульовані в загальному та дають змогу їх широко тлумачити. Але для нашого правового аналізу важливими є потуги Словаччини привести фінансові показники до встановленого рівня, а саме проведення структурних змін та реформ фінансової сфери⁹. При цьому результатами проведених реформ називають: 1) стандартизацію методики; 2) кількарічне бюджетне планування; 3) початок програмного планування; 4) правило щодо доходів із приватизації та державних гарантій; 5) фіскальну децентралізацію; 6) створення Державного казначейства та Комісії для управління боргом та ліквідністю; 7) підняття транспарентності тощо. Все це та багато іншого можна було досягнути тільки за умови вступу до ЄС, адже СР було б недостатньо політичної волі політичних еліт щодо проведення комплексних, системних та структурних реформ без мотивації – вступу в ЄС.

Протягом кількох років, після схвалення Стратегії введення євро було досягнуто критеріїв конвергенції, а саме в 2007 р.: 1) інфляція – 2,2%; 2) довгострокові відсоткові ставки – 3,25%; 3) валютний курс – двічі протягом останніх 2 років суттєво девальвувала і був визначений конверзний курс

⁴ У цьому контексті варто також зазначити, що Європейська комісія зобов'язана проводити вказаний аналіз кожні два роки. Але держави-члени ЄС мають право ініціювати самостійно проведення аналізу.

⁵ Використовуються в цьому розрізі автором, за вченим М. Сідак, поняття «публічний борг», що є коректнішим.

⁶ Окрім випадків, які визначив європейський законодавець в ст. 104 Договору про ЄС: 1) якщо цей рівень суттєво знижується чи постійно знижується і загалом наближається до референтного показника; 2) чи якщо перевищення референтного рівня є тільки винятково та її рівень плаває близько референтного показника

⁷ Зауважимо, що європейський законодавець має на увазі утримання цінової стабільності саме споживчих цін. З цією метою навіть чітко закріплює в правових нормах можливість вимірювання утримання цінової стабільності центральним банком, що, на нашу думку, є вкрай важливим для притягнення до відповідальності гувернера центрального банку у випадку недосягнення центральним банком основної мети його діяльності (яка закріплюється в Первинному праві ЄС та Конституціях членських країн ЄС).

⁸ Це, на нашу думку, є досить обґрунтованим, адже в 1992 р. під час підписання Маастрихтського договору була велика політична воля щодо створення ЄС і формулювання норм досить широко та загально, що, звичайно, неприйнятно на сьогодні.

⁹ На цьому місці варто зазначити, що Світовий банк та OECD підготували висновок в 2005 р., що реформи в Словаччині успішно проведено.

з метою здійснення монетарної сукцесії; 4) дефіцит публічних бюджетів – 3%; 5) загальний публічний борг – до 60% ВВП. Саме тому Європейська комісія підготувала висновок про дотримання критеріїв конвергенції для вступу на 3 етап ЕМС ЄС, а саме здійснення монетарної сукцесії. На підставі висновку Європейської комісії 8 липня 2008 р. ECOFIN прийняв рішення трьома правовими актами про введення євро 1.01.2009 р. у СР: 1) Рішенням Ради ЄС № 2008/608/ES про прийняття єдиної грошової одиниці Словаччиною 1 січня 2009 р.; 2) Директивою Ради ЄС № 693/2008 про введення євро в СР; 3) Директивою Ради ЄС № 694/2008 [18].

Висновки. Отже, з метою забезпечення сталого економічного та фінансового розвитку України, аналізуючи *de lege lata* та наукові доробки вітчизняних і зарубіжних фахівців [19], автор дійшов таких висновків та розробив *de lege ferenda*: 1) закріпити критерії конвергенції в Конституції України; 2) закріпити в Конституції України мету і принципи діяльності та незалежності Національного банку України [20–24]; 3) створити в Україні, за прикладом Словаччини, Комісію з управління боргом та ліквідністю і Раду бюджетної відповідальності [25–31]; 4) прийняти Стратегію вступу України до ЄС та Стратегію введення європейської грошової одиниці «євро».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Tomášek M. Pojeti zásady „lex monetae“ v právu ES / M. Tomášek // *Evropské a mezinárodní právo*. – 1998. – č. 3.
2. Сідак М.В. Фінансово-правове регулювання банківських відносин в Європейському Союзі та країнах Східної Європи: порівняльний аналіз [Монографія] / М.В. Сідак. – Ужгород: Ліра, 2010. – 416 с.
3. Тосунян Г.А. Теория банковского права: в 2 т. / Г.А. Тосунян. – М.: Юристъ, 2002. – Т. 1. – 554 с.
4. Бисага Ю.М., Сідак М.В., Гайніш Е.И. Банківське право України: [Навчальний посібник] / Ю.М. Бисага, М.В. Сідак, Е.И. Гайніш. – Ужгород: Ліра, 2007. – 422 с.
5. Mihaliková A., Horniaková L'. Finančné a menové vzťahy v teórii a praxi / A. Mihaliková, L'. Horniaková. – Bratislava: Vydavateľské oddelenie PF UK, 1999.
6. Sidak M. Zahraničná politika a diplomacia Ukrajiny / M. Sidak // *Diplomatická služba členského štátu EÚ v procese európskej integrácie*. – Bratislava: EKONOM, 2008. – S. 237–243.
7. Sidak M. Pojem, predmet a metódy regulácie a dohľadu nad finančným trhom / M. Sidak // *Regulácia a dohľad nad činnosťou subjektov finančného trhu*. – Bratislava: Wolters Kluwer, 2014. – S. 11–30
8. Obstfeld M., Shambaugh J.C., Taylor A.M.: The Trilemma in History: Tradeoffs among Exchange Rates, Monetary Policies and Capital Mobility. University of California, Berkeley, NBER and CEPR, revised March 2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elsa.berkeley.edu/~obstfeld/ost2.pdf>
9. Сідак М.В., Бисага Ю.М. Правове регулювання банківських відносин в країнах Центральної та Східної Європи: порівняльний аналіз (Україна, Чехія та Словаччина): [Монографія] / М.В. Сідак, Ю.М. Бисага. – Ужгород: Ліра, 2006. – 200 с.
10. Marek K., Hajnišová E. Regulations and case law of public procurement / K. Marek, E. Hajnišová // *Naukovy visnyk Užhorod's'koho nacional'noho Universytetu*: serija Pravo. – 2012. – Vypusk 18. – S. 101–105.
11. Бисага Ю.М., Ярема В.І., Сідак М.В. Правові засади діяльності Національного банку України: [навчальний посібник] / Ю.М. Бисага, В.І. Ярема, М.В. Сідак. – Ужгород: Ліра, 2008. – 264 с.
12. Сідак М.В. Банківське право України / М.В. Сідак. – Ужгород: Ліра, 2003. – 212 с.
13. Hajnišová E., Sidak M. Právna úprava komerčných bánk ako dohliadaných subjektov finančného trhu / E. Hajnišová, M. Sidak // *Regulácia a dohľad nad činnosťou subjektov finančného trhu*. – Bratislava: Wolters Kluwer, 2014. – S. 78–95
14. Hajnišová E. Základná charakteristika akciovej spoločnosti / E. Hajnišová // *Naukovy visnyk Užhorod's'koho nacional'noho Universytetu*: serija Pravo. – 2006. – Vypusk 5. – S. 178–179.
15. Hajnišová E. Zákaz konkurencie členov predstavenstva v akciovej spoločnosti / E. Hajnišová // *Bulletin slovenskej advokácie*. – 2006. – Roč. 12. – č. 1–2. – S. 17–25.
16. Ambra T., Málíšová A., Nebeský Š, a t.d.: Aktuálny vývoj v oblasti európskej regulácie finančného trhu // *Biatic. R.* 18. – 2010. – № 5. – S. 2–7.
17. Бисага Ю.М., Белов Д.М. Вступ до права Європейського союзу: [навч. посібник] / Ю.М. Бисага, Д.М. Белов. – Ужгород, 2013. – 206 с.
18. Kačaljak M. Legislatívne predpoklady a dôsledky zavedenia eura v SR. – In: *Dizertačná práca*, 2011. – 127 s.
19. Sidak M. Pravove rehljuvanja bankivskih vidnosin u kraljinah-členah Jevropejs'koho Sojuza: porivnjalnyj analiz. In: *Sučasnyj stan ta perspektivy razvityku finansovogo prava*. – Irpiň: Ukrtechnoprint, 2007. – S. 387–390.
20. Sidak M. Legal frameworks to reorganize and wind up credit institutions in the EU and Eastern European countries: a comparative analysis. In: *Medzinárodné vzťahy 2010: aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky* [elektronický zdroj]. – Bratislava: Ekonom, 2010. – S. 707–712.
21. Сідак М.В. Правові засади проведення консолідованого нагляду центральними банками у країнах-членах ЄС / М.В. Сідак // *Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 29*. – К.: Інститут держави і права ім. В.М.Корецького Національної академії наук України, 2005. – С. 463–471.
22. Сідак М.В. Засади адаптації українського банківського законодавства до європейських норм та стандартів як невід'ємної складової процесу інтеграції України до ЄС: нормотворчі аспекти / М.В. Сідак // *Правова держава. Випуск 19*. – К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2008. – С. 442–448
23. Sidak M., Slezáková A. a kol.: Die Regulierung von Finanzmarktsubjekten und die Aufsicht über deren Tätigkeit. – 1. vyd. – Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2013. – 158 s.
24. Сідак М.В. Правові засади організації першого рівня банківської системи Європейського Союзу / М.В. Сідак // *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. – 2008. – Випуск 9. – С. 422–425.
25. Сідак М.В. Європейська платіжна система SEPA: правові засади організації / М.В. Сідак // *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. – 2008. – Випуск 11. – С. 416–418.
26. Muchová E. Makroekonómia otvorenej ekonomiky / E. Muchová. – Bratislava: IURA EDITION, 2005. – 152 s.
27. Tomášek M. *Kontinuita práv a závazků po zavedení eura – úskalí a perspektivy*. In: *Zbornik z medzinarodnej EUROkonferencie*. – Bratislava: ELSA, 2008.
28. Hajnišová, E., Fekete, Á.: Nárok a splatnosť pri provízii v slovenskej právnej ta úprave obchodného zastúpenia = Entitlement to sales commissions and its maturity in cases of commercial representation under Slovak law // *Obchodní právo*. – 2013. – Roč. 22, č. 3. – S. 98–105.
29. Hajnišová, E., Fullová, M.: Založenie a vznik Európskej spoločnosti = Formation and incorporation of Societas Europea // *Aktuálne výzvy teórie a praxe pre obchod, marketing, služby, cestovný ruch a medzinárodné podnikanie*. – Bratislava: Ekonom, 2010. – S. 200–204.
30. Marek K., Hajnišová, E.: Public contracts // *Naukovy visnyk Užhorod's'koho nacional'noho Universytetu*: serija Pravo. – 2011. – Vypusk 15. – S. 28–36.